

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
<p>Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i></p>	<p>Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i></p>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);</p>	<p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ma‘rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon). Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Mas‘ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston) Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афгондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD Зокир
БАЙНАЗАРОВ** (Узбекистан)

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ**
(Узбекистан)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor:

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJA OGLU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Dilshod KHURSANOV – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Shahnoza KHUSHMURODOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Dinara ISLAMOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV** (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Baş Editör Yardımcısı:

Juliboy ELTAZAROV

*Filoloji Bilimleri Doktoru, Prof. Dr.
(Özbekistan)*

Rohila RUZMANOVA

Filoloji Bilimleri Adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

BİLİM KURULU:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROCİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri adayı, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza CURAKULOVA – Tarih bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimcon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufcan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Cabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Timur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Dilşod HURSAVOV – PhD. Doç. (Özbekistan);

Şahnoza HUŞMURODOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Dinara İSLAMOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV**
(Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV**
(Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

Dr.Öğr.Gör. Emrah YILMAZ

TÜRK DİLİNİN DİYALEKTAL TÜRLERİNİN TASNİFİNDE KULLANILAN SÖZ BAŞI /*y- /ÜNSÜZÜNÜN DURUMU 8

Yusupova Orziboni Sunnatovna

ADABIY TIL VA BADIY ASAR TILI XUSUSIDA 21

TURKIY XALQLARNING IJTIMOYIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Mahkamoy TURSUNOVA

SAMARQAND VA ISTANBUL UNIVERSITETLARI ORASIDA HAMKORLIK VA BIRDAMLIKNING TARIXIY ILDIZLARI HAQIDA..... 27

Мусо Юлдошев

ЕВРОПА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ҚАДИМГИ ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ 34

QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

Латыпов Фарит Рафгатович

ЗАПАДНО-ПРАТЮРКСКИЙ СУБСТРАТ В ГЕТО-ФРАКИЙСКОМ ТЕКСТЕ ГТР-13, СОДЕРЖАЮЩЕМ ПАТРИОТИЧЕСКИЙ ПРИЗЫВ ПРОТИВ АГРЕССИИ РИМЛЯН, В СОПОСТАВЛЕНИИ С ЛЕКСИКОЙ ЛИТЕРАТУРНЫХ УЗБЕКСКОГО И КАЗАНСКО-ТЮРКСКОГО ЯЗЫКОВ 39

Salohiy Dilorom Isomiddin-kızı, Mamatkulov Pulat

NİZAMİ VE ZAHİRİDDİN MUHAMMED BABUR'UN EDEBİ-ESTETİK İLKELERİ..... 48

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Sayalı Cəfərova

MUSA CƏLİL TATAR ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ..... 53

Ruzmanova Roxila

TURK TILIDA YARATILGAN LUG‘ATLAR TAJRIBASIDAN 58

Kaliev N.Sh., Zhalalova A.M., PhD T.Zhurgenov

VERBALIZATION OF THE "WORLD" CONCEPTOSPHERE IN THE LANGUAGE WORLDVIEW OF THE SUMERIAN AND ANCIENT TURKIC PEOPLES 72

Aynur Cəfərova

QƏDİM QIRĞIZ DASTANI OLAN “MANAS” DASTANINDA İŞLƏNƏN SAİT VƏ SAMİT FONEMLƏRİ..... 80

Axmad XASANOV

BADIY ASARDA TERMIN QO‘LLASH ZARURATI 85

Shokirov Raxmatulla Shavka o‘g‘li

TOPONIMLARNI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH 92

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, “Turkological Studies” passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

TURK TILIDA YARATILGAN LUG‘ATLAR TAJRIBASIDAN

Rohila RUZMANOVA,

Dots., Sharof Rashidov nomidagi

Samarqand davlat universiteti

Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

ORCID ID: 0000-0001-6539-0511

E-mail: roxilaruzmanova694@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada lug‘atlar va ularning yaratilish tarihi, turk tilidagi lug‘atlar, xususan, Turk Til Qurumi tomonidan tayyorlangan lug‘at nashrlari, undagi so‘zlar hajmi, xususiyati, virtual olam uchun tayyorlangan lug‘at varianti, unda qidirilgan so‘z turi, asosi, talaffuzi, tarjimasini, ma‘nosi, matnda qo‘llanishi, birga qo‘llanilgan so‘zlar bilan hosil qilgan qolip ifodalari, barqaror birikmalari, iboralar va maqollar bilan foydalanuvchiga taqdim etilishi haqidagi mulohazalar bayon qilinadi. Turk tili bilan bog‘liq asosiy ma‘lumotlardan tortib, hujjatlar yozilishigacha bo‘lgan ko‘plab materiallarning qo‘shimcha bo‘lim sifatida berilganligi, katta qiziqishlarga sabab bo‘lgan bu bo‘lim “Turkcha so‘zlik”ning ensiklopedik ma‘lumotlarni qamraganligi va foydalanuvchilarga asosiy manbalarni beruvchi lug‘at taqdim etganligi bilan ahamiyatli ekanligi ta‘kidlanadi.

Kalit so‘zlar: so‘zlik, lug‘at, Turk Til qurumi, termin, qomus, alifbo.

FROM THE EXPERIENCE OF DICTIONARIES CREATED IN THE TURKISH LANGUAGE

Abstract: In this article, opinions about dictionaries and the history of their creation, dictionaries in the Turkish language, in particular, dictionary editions prepared by the Turkish Language Institute, the size and characteristics of the words in them, the version of the dictionary prepared for the virtual world, the type of word searched in it, the basis, pronunciation, translation, meaning, the use in the text, stereotyped expressions formed by the words used together, stable combinations, expressions and proverbs are presented to the user. The fact that many materials, from basic information related to the Turkish language to the writing of documents, are provided as an additional section, this section, which has caused great interest, is the encyclopedic information of "Turkish Dictionary". It is noted that it is important because it covers information and provides users with a glossary of primary sources.

Keywords: vocabulary, dictionary, Turkish language institution, term, dictionary, alphabet.

ИЗ ОПЫТА СОЗДАНИЯ СЛОВАРЕЙ НА ТУРЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

Аннотация: В статье рассматриваются турецкие словари и история их создания, в частности, словарные издания, составленные Институтом турецкого языка. Представлены размер, характеристика, версия словаря, подготовленного для виртуального мира. Отмечается, что пользователю представляются перевод, тип, основа, произношение, значение, употребление в тексте, стереотипные выражения, устойчивые сочетания, выражения и пословицы, употребляемые с искомыми словами. Подчеркивается, что многие материалы, от базовой информации, связанной с турецким языком, до написания документов, представлены в качестве дополнительных разделов, этот раздел, представляющий большой интерес, важен тем, что “турецкий словарь” охватывает

энциклопедическую информацию и предоставляет пользователям глоссарий, который предоставляет основные источники.

Ключевые слова: лексика, словарь, Институт турецкого языка, термин, алфавит.

Lug‘atlar, bir tilning butun yoki ma’lum bir davriga oid bo‘lgan so‘zlarning imlosi, talaffuzi, qo‘shimcha ma’nolari, qo‘llanish doirasiga ko‘ra qayd qilinadigan, adabiy matnlardan tanlangan gaplar orqali misollar keltirilib, o‘zlashgan so‘zlarning qaysi tildan olinganligini bildiruvchi asosiy manba hisoblanadi.

Keyingi yillarda bir tilga oid so‘zlarni boshqa tillardagi tarjimalarini bildiruvchi, izohlovchi lug‘atlar ham yaratilmoqda. Shunga ko‘ra, bir tilli, ikki tilli yoki ko‘p tilli lug‘atlar deyish mumkin. Foydalanuvchilar uchun eng qulay shaklda tayyorlash, lug‘atlar bilan shug‘ullanish lug‘atshunoslik (leksikografik) tadqiqotlarining asosini tashkil etadi.

Qardosh ozarbayjon, turkman, uyg‘ur tillarida “sözlük”, qozoq tilida “sözdik”, qirg‘iz tilida “sözdük”, turk tilida “sözlük” tarzida qo‘llanilgan ushbu termin Turk Til Qurumi tashkilotchisi Jalol Sahir Erozan fikriga ko‘ra “so‘z” o‘zagining turlari sifatida qo‘llaniladi. Turkiy tillarda bu termindan avval arab tilidan kirib kelgan “qomus”, “lug‘at” kabi so‘zlar qo‘llanilgan. Mahmud Qoshg‘ariy ham asarini “Devoni lug‘oti’t turk” deb ataydi. “Lug‘ati Usmoniy”, “Lahjatu’l lug‘at”, “Lug‘ati Chig‘atoy” kabi bir qator lug‘atlar nomidan bilish mumkinki, “lug‘at” so‘zi ham uzoq davrlardan buyon qo‘llanib kelingan. Shu bilan birga, “Qomus-i Turkiy”, “Qomus-i Usmoniy”, “Mukammal qomus” kabi lug‘atlar misolida “qomus” so‘zi ham qo‘llanganligini ko‘rish mumkin.

Manbalarga ko‘ra, ilk lug‘atlar savdogar va sayyohlar foydalanishi uchun yaratilgan bo‘lib, ularda hayvon, o‘simlik, tosh, yulduz kabi nomlar ikki tilda berilgan. Qadimgi Yunonistonda esa, tarixiy manbalarda keltirilgan, tushunilishi qiyin bo‘lgan so‘zlar iste’moldagi so‘zlar bilan ifodalab berilgan. Shuningdek, Qadimgi Yunonistonda tushunilishi qiyin bo‘lgan so‘zlar bilan bir qatorda, taom va ichimlik nomlari, Aflotun, Gipokrat kabi faylasuf olimlar asarlarida qo‘llanilgan so‘zlar ham lug‘atlardan joy olgan.

Turkiy tilda yaratilgan ilk lug‘at Mahmud Qoshg‘ariyning “Devoni lug‘ati’t turk” asaridir. Turkiy xalqlar tili, adabiyoti, hayot tarzi va urf-odatlarini puxta o‘rgangan Qoshg‘ariy, 1072-1074-yillarda ushbu asarni tamomlaydi. “Devoni lug‘ati’t turk”dan olmish yil o‘tib, Zamaxshariy tomonidan “Muqaddimat’ul adab” lug‘ati yaratiladi. Keyinchalik esa turli davrlarda ko‘plab lug‘atlar yaratildi. Turk tilida yaratilgan lug‘atlar asosan XVIII asrdan boshlanganligi ko‘rinadi. Mehmed Asad Afandining “Lehçetü’l -lügat” (XVIII asr), James V.Redhousening “Müntahabat-i Türkiyye” (1842), Ahmed Vefik Poshoning “Lehçe-i Osmani” (1876) va Shamsiddin Samining “Kamus-i turki” (1900) nomli lug‘atlari turk lug‘atshunosligining muhim natijalaridir. Shuningdek, “Kamus-i turki” keyingi yillarda nashrga tayyorlangan ko‘plab lug‘atlar uchun manba vazifasini bajargan.

1945-yilda Turk Til Qurumi tomonidan tayyorlangan “Turkcha so‘zlik” hozirgi kungacha 11 nashrni amalga oshirgan bo‘lib, turk lug‘atshunosligining asosiy asarlaridan hisoblanadi. Ilk nashr 32.104 so‘zdan iborat bo‘lib, oltmish besh ming nusxada chiqadi. 1955-yilda ikkinchi nashr amalga oshiriladi va 35.738 so‘z kiritiladi. 1959-yilda yana ikki mingga yaqin so‘z va iboralar qo‘shilib uchinchi nashrda 37.921 so‘z, to‘rtinchi nashrda esa avvalgi nashr ko‘zdan kechirilib qayta tayyorlanadi. Lug‘atni nashrga tayyorlovchi Mehmet Ali Ag‘akaydir. Ag‘akay tomonidan nashrga tayyorlangan ilk to‘rt nashr beshinchi, oltinchi va yettinchi nashrlar uchun ham asos hisoblanadi. 1969-yilda nashr qilingan beshinchi nashrga 38.470 so‘z kiritilgan bo‘lib, bir qator

o'zgartirishlar qilinadi. Davr uchun eskirgan so'zlar lug'atga kiritilmaydi va keng iste'molda bo'lgan chetdan kirib kelgan so'zlar milliy tildagi ifodasi bilan lug'atdan joy oladi. 1974-yilda nashr qilingan oltinchi nashrda avvalgilardan farqli o'laroq, til sohasiga doir terminlar ham kiritilib, 45.178 so'z joy oladi. 1983-yilda Turk Til Qurumi tashkilotchisi Otaturk xotirasiga bag'ishlab tayyorlangan yettinchi nashr 59.727 so'zni o'z ichiga oladi. 1988-yilda tayyorlangan sakkizinchi nashr “yangi nashr” nomi bilan ikki jild sifatida chiqadi. Jami 63.321 so'zni o'z ichiga olgan lug'at 115.000 nusxada chop etiladi. Sakkizinchi nashrdan o'n yil o'tib, 1998-yilda to'qqizinchi nashr chop etiladi. Adabiy matnlar, o'rta maktab, gazeta va jurnallar, turli sohalardagi ilmiy terminlardan odatiy iste'molga ko'chgan so'zlar o'rganilib, lug'at yana-da boyitiladi. Turk Til Qurumining xorijiy so'zlarga muqobil so'zlarni tanlash komissiyasi tomonidan tavsiya qilingan variantlar to'qqizinchi nashrdan joy oladi. Shuningdek, Turkiyada 1996-yilda chop etilgan “Imlo qoidalari”ga amal qilib tayyorlangan to'qqizinchi nashrda so'z, termin, ibora, qo'shimcha va asosdan iborat 98.107 so'z joy oladi. Lug'at 100.000 nusxada chop etiladi. Turk tili masalasida yetakchi qurumdan yil sayin ko'proq manba talab qilinayotgan edi. Lug'atning virtual olamda joy olishi uchun Otaturk madaniyat, til va tarix oliy qurumi boshqaruv kengashi 2002-yil 19-martda 432/13-qarori bilan so'zlikning yanada kengaytirilgan va tuzatilgan shaklining elektron variantini yaratish maqsadida universitetlar komyuter mutaxassislari ham ko'ngilli tarzda hissa qo'shadilar. Virtual olam uchun tayyorlangan lug'atda qidirilgan so'z turi, asosi, talaffuzi, tarjimai, ma'nosi, matnda qo'llanishi, birga qo'llanilgan so'zlar bilan hosil qilgan qolip ifodalari, barqaror birikmalari, iboralar va maqollar bilan foydalanuvchiga taqdim etilishi lozim edi. Lug'atning elektron shaklini yuzga yaqin mutaxassislar, kompyuter sohasi xodimlari ikki oy davomida tarmoq adresi orqali sinovdan o'tkazadilar. Oradan uch yilga yaqin vaqt o'tgach, 2005-yilda lug'atning o'ninchi nashrida 77.407 so'z joy oladi. Ulardan 45.005 tasi ism, 11.305 tasi sifat, 2.644 tasi ravish, 87 tasi olmosh, 33 tasi yordamchi so'zlar, 289 tasi undov, 53 tasi bog'lovchi, 6.441 tasi esa fe'llar edi. Turk adabiyotidan tanlangan 29.040 misol gaplar bilan ko'rsatilgan lug'atlar matni 1.236.484 so'zdan iborat edi.

Turk Til Qurumi tomonidan 2002-yilda foydalanishga topshirilgan lug'atdan so'ng, o'tgan vaqt oralig'ida “Kishi nomlari lug'ati”, “Bilim va san'at terminlari asosiy lug'ati”, “Turk tilida ma'nodosh va yaqin ma'noli so'zlar lug'ati”, “Turk lahjalari lug'ati”, “Turkchada g'arb asosli so'zlar lug'ati”, “Turkiya turkchasi shevalari lug'ati”, “Arxaik so'zlar lug'ati”, “Ovozli turkcha lug'at”, “Maqollar va iboralar lug'ati” ham taqdim etiladi. Turk tilidagi har bir so'zning to'g'ri va namunadagidek talaffuz qilinishini taqdim etuvchi elektron “Ovozli turkcha lug'at” so'zlar talaffuzi me'yorini ta'minlashda katta ahamiyatga ega bo'lib, ko'plab murojaatlarga sabab bo'ladi. Bu ishlar amalga oshirilayotgan bir paytda “Turkcha so'zlik”ning yangi nusxasi 2011-yilda nashr qilinishi maqsad qilinadi. Shuningdek, bu nusxani tayyorlash uchun prof.Shukri Haluk Akalin boshchiligida professor-o'qituvchi mutaxassislardan iborat guruh tuziladi. Ishchi guruh lug'atning elektron ma'lumotlar bazasini shakllantirish, yangi nashrini tayyorlash, tilga yangi kirib kelgan xorijiy so'zlarga muqobilini topish, elektron lug'at foydalanuvchilarining savollariga javob berish kabi ishlar bilan birga “Turkcha so'zlik” va “Imlo qoidalari” o'rtasida imlo jihatdan me'yorni ta'minlash vazifasini ham bajaradi.

“Turkcha so'zlik”ning o'n birinchi nashri so'z, termin, ibora va izohlardan iborat 122.423 so'zdan iborat. Lug'atda jami 92.292 so'z mavjud bo'lib, 53.451 tasi ism, 12.666 tasi sifat, 3.312 tasi ravish, 88 tasi olmosh, 40 tasi ko'makchilar, 299 tasi undov so'z, 50 tasi bog'lovchi, 9.912 tasi esa fe'ldir. Turk adabiyotidan tanlangan 34.664 misol gaplar bilan ifodalangan lug'at matni esa 1.454.903 so'zdan iboratdir.

Turk Til Qurumida mavjud “Turkcha soʻzlik” maʼlumotlar bazasiga maʼno va misollar ilova qilinishi uchun yozuvchi va shoirlar asarlarining elektron variantidan iborat korpusdan ilk marta bu nashrda foydalaniladi. Lugʻat boʻlimlariga kiritilmagan bir qator maʼlumotlar birinchi marotaba bu nashrda, lugʻat soʻnggida beriladi. Turk tili bilan bogʻliq asosiy maʼlumotlardan tortib, hujjatlar yozilishigacha boʻlgan koʻplab maʼlumotlarni bu boʻlimda koʻrish mumkin. “Qoʻshimcha maʼlumotlar”dagi “Turkcha” va “Yozishmalar” boʻlimlari Shukri Haluk Akalin, “Tarjimalar”, “Koinot”, “Dunyo”, “Turkiya” va “Qisqartmalar va manbalar” boʻlimlari Belgin Aksu tomonidan tayyorlangan. Bu maʼlumotlarning bir boʻlimi avvalroq “Rasmi maktab lugʻati” oxirida nashr qilinadi. Katta qiziqishlarga sabab boʻlgan bu boʻlim “Turkcha lugʻat” uchun yanada kengaytirilib, kitobxonlar talablariga koʻra yangi boʻlimlar qoʻshiladi. Baʼzi maʼlumotlar ensiklopedik maʼlumot boʻlishi mumkin, ammo maqsad foydalanuvchilarga turk tili bilan asosiy manbalarni beruvchi lugʻat taqdim etish edi.

Turk Til Qurumidan boshqa tashkilotlar va jamoalar ham lugʻat tayyorlash bilan shugʻullanishgan. Ularning koʻpchiligi yakka mualliflikda tayyorlanganligini koʻrish mumkin. Ammo bugungi kunda mukammal lugʻatlarni yaratish uchun soʻz maʼnolarining izohlanishi, misollar keltirilishi, terminlar maʼnolari ifodalanishi, shu bilan birga elektron shakli ham mavjud boʻlishi kerak. Bu jarayonlar esa yetuk mutaxassislar hamkorligini talab qiladi. Turk Til Qurumi tomonidan tayyorlangan “Turkcha lugʻat”larning boshqa bir qancha lugʻatlardan afzalligi ham shundadir. Oltmish besh yillik anʼana, yuzlab mutaxassislar mehnati, masʼulligida tartibli, maʼlumotlarga boy “Turkcha lugʻat” turk tilida yaratilgan eng mukammal, eng salmoqli va muvaffaqiyatli lugʻatdir.

Lugʻat soʻnggida eng eʼtiborli jihat, qoʻshimcha maʼlumotlar sifatida oltoy tillar oilasi, turk tilining tovush xususiyatlari, turk yozuv tarixi haqida qaydlar ham keltiriladi. Shuningdek, turk tilining lugʻat boyligi, til geografiyasi, ona tilida soʻzlashuvchilarga koʻra tillar va turk tili, turk alifbosi, turklar foydalangan boshqa alifbolar, morze alifbosi, asosiy yozuv qoidalari, tinish belgilari va boshqa ishoralar, soʻz yasovchi va shakl yasovchi qoʻshimchalar haqidagi maʼlumotlarning batafsil keltirilganligi lugʻatning qimmatini yana-da oshiradi. Lugʻatga muroaat qilgan kitobxon faqatgina oʻziga kerakli soʻzlar izohi bilan tanishib qolmasdan, ayni paytda yigirma millionga yaqin insonlar foydalanadigan turk tili, Oltoy til oilasining eng koʻp soʻzlashuvchilariga ega guruhiga kirishini, turk yozma tili tarixining VII-VIII asrlarda Oʻrxun vodiysida qad rostlagan obidalardan boshlanganligi hamda miloddan avvalgi IV asrga oid Koʻkturk yozuviga oʻxshash harflar bilan yozilgan yozuvning eng qadimiy Turkcha matn ekanligi, adabiy matn sifatida esa Toʻnyuquq, Kultegin, Bilga Hoqonlarga bagʻishlangan Oʻrxun yozuvlari haqidagi maʼlumotlarga ham ega boʻladi. Shuningdek, turk tilidagi ilk lugʻat Mahmud Qoshgʻariyning “Devoni lugʻati-turk” asari ekanligi, muallif qoraxoniylar, uygʻurlar, oʻgʻuzlar, qipchoqlar, qirgʻizlar va boshqa bir qancha qarindosh jamoalarning lugʻat boyligini oʻrganib toʻplagan, yigirmadan ortiq yozma til va ogʻzaki ijodini toʻplab umumiy “Turk” nomi ostida birlashtirgani, koʻplab xususiyatlari oʻxshash boʻlgan ushbu tillar vaqt oʻtishi bilan rivojlanib, takomillashib bugungi kunda rasmiy tillar maqomiga ega boʻlganini, Turkiyadagi turk tili ham XIII asrda Onadoʻli va Bolqonlarda oʻgʻuz turkchasi asosida yangi bir yozuv tili sifatida rivojlanganligi, Sulton Valad, Yunus Emro, Oshiq Posho kabi adiblar asarlari bu tilning namunalari ekanligini hamda bu davr Eski Turkiya turkchasi, Eski Onadoʻli turkchasi, Eski Usmonlicha sifatida nomlanganligini ham bilib olish imkoniyatiga ega.

Ushbu lug‘atning e‘tiborga molik yana bir jihati, ayni paytda qo‘llanilayotgan turk alifbosidagi harflar nomi, yozuvdagi kichik va katta shakllari hamda barmoq ishoralari bilan berilganligidir (2677-bet):

HARFİN SIRASI	HARFİN ADI	KİTAP YAZISI		EL YAZISI		HARFİN KODU	PARMAK ALFABESI
		Büyük	Küçük	Büyük	Küçük		
1	a	A	a	А	а	Adana	
2	be	B	b	В	в	Bolu	
3	ce	C	c	С	с	Ceyhan	
4	çe	Ç	ç	Ç	ç	Çanakkale	
5	de	D	d	Д	д	Denizli	
6	e	E	e	Е	е	Edirne	
7	fe	F	f	Ф	ф	Fatsa	
8	ge	G	g	Г	г	Giresun	
9	yumuşak ge	Ğ	ğ	Ğ	ğ	yumuşak ge	
10	he	H	h	Н	н	Hatay	
11	i	i	i	І	ı	İzmir	
12	ı	İ	ı	ı	ı	Isparta	
13	je	J	j	Ј	ј	jandarma	
14	ke	K	k	К	к	Kars	
15	le	L	l	Л	л	Lüleburgaz	
16	me	M	m	М	м	Muş	

17	ne	N	n	ℵ	n	Niğde	
18	o	O	o	℔	o	Ordu	
19	ö	Ö	ö	℔̇	ö	Ödemiş	
20	pe	P	p	ℙ	p	Polatlı	
21	re	R	r	℞	r	Rize	
22	se	S	s	ℤ	s	Sinop	
23	şe	Ş	ş	ℤ̇	ş	Şırnak	
24	te	T	t	™	t	Tokat	
25	u	U	u	℄	u	Uşak	
26	ü	Ü	ü	℄̇	ü	Ünye	
27	ve	V	v	ℵ̇	v	Van	
28	ye	Y	y	℥	y	Yozgat	
29	ze	Z	z	ℷ	z	Zonguldak	

1. Kanun'da önce "i" sonra "ı" belirtilmişse de yaygın ve yerleşmiş olan sıraya göre önce "ı" sonra "i" gelmektedir.
2. *Türk Kodlama Sistemi*, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak TDK İmla Kılavuzu Çalışma Grubu tarafından 8 Ocak 2004 günü belirlenmiş ve TSE tarafından Nisan 2005/TS 13148 numaralı belge ile ölçünlü (standart) hâle getirilmiştir.
3. Parmak alfabesi, Türk Dil Kurumunda 7-8 Haziran 2007 tarihinde ilgili kuruluşların ve konunun uzmanlarının geniş katılımıyla yapılan I. Türk İşaret Dili Çalıştayı'nda kabul edilmiştir.

Shuningdek, lug'atda turklar foydalangan boshqa bir qator ko'kturk, uyg'ur, usmonli alifbolari ham keltiriladi. Hamda morze alifbosi ham jadvalda beriladi (2682-bet):

Harfler				Sayılar		Noktalama İşaretleri	
A	• —	N	—•	1	• — — — —	Nokta (.)	• — • — • —
B	—•••	O	— — — —	2	•• — — —	Virgül (,)	— — •• — —
C	• —• —	Ö	— — —•	3	••• — —	İki nokta (:)	— — —•••
Ç	• —••	P	• — —•	4	•••• —	Noktalı virgül (;)	—• —• —
D	—••	R	• —•	5	•••••	Soru (?)	•• — —••
E	•	S	•••	6	—••••	Kesme (')	• — — — —•
F	•• —•	Ş	— — — —	7	— —•••	Kısa çizgi (-)	—•••• —
G	— —•	T	—	8	— — —••	Eğik çizgi (/)	—•• —•
H	••••	U	•• —	9	— — — —•	Ayraç (açma)	—• — —• —
İ	••	Ü	•• — —	0	— — — — —	Ayraç (kapama)	—• — —• —
J	• — — —	V	••• —			yanlış	••••••••
K	—• —	Y	—• — —				
L	• —••	Z	— —••				
M	— —						

Lug‘at oxirida turk tilining asosiy imlo qoidalari, bosh harflar imlosi, qo‘shma so‘zlar, sonlar imlosi kabilar haqida ham batafsil ma‘lumot beriladi. Tinish belgilar va boshqa ishorlar ham aniq va tushunarli tarzda beriladi (2687-bet):

- nokta
- , virgül
- ; noktalı virgül
- ... üç nokta
- ? soru
- ! ünlem
- uzun çizgi
- “ ” tırnak
- ‘ ’ tek tırnak
- " denden
- () ayraç
- [] köşeli ayraç
- { } kaşlı ayraç
- ' kesme
- ^ düzeltme (şapka)
- + toplama, artı
- çıkarma, eksi, kısa çizgi
- x ve . çarpma, çarpı
- ÷ ve : bölme, bölü
- / bölme, bölü, eğik çizgi
- \ ters eğik çizgi
- : bölme, bölü, iki nokta

- √ karekök
 = ešitlik, ešit
 # ešitsizlik, ešit deęil
 ≈ Yaklařık olarak ešit
 ± Eksięi veya fazlası
 % Yüzde
 ‰ Binde
 ′ Üs, dakika
 § veġ Parafraf
 % Yazının arkası var, çeviriniz
 • / ve • Son sayfa, bitti
 * Kelimeden sonra dipnot; kelimeden önce varsayım
 ° Derece
 =>Devam
 → Devam; gönderme
 ~ Benzerlik, yaklaşıklık, denklik
 >Büyüktür; dil bilgisinde çıkma
 < Küçüktür; dil bilgisinde gelişme
 *** bölüm sonu işareti
 \$ dolar
 € avro
 @ kuyruklu a
 © telif hakkına sahip
 ® telif hakkı alınmış

Türk tilida uch yuz ellikdan ziyod so‘z va shakl yasovchi qo‘shimchalar mavjud bo‘lib, ular alifbo tartibida misollar bilan berilgan. Hamda kundalik hayotda eng ko‘p qo‘llaniladigan yozishmalar, ariza, tarjimayi hol, e-pochta, rasmiy murojaatlar qoidalari misollar orqali ifodalanadi.

O‘lchov birliklari hisoblanadigan uzunlik, og‘irlik va hajm birliklarining ham ushbu lug‘atga qo‘shimcha ma‘lumot sifatida kiritilganligi yana-da qimmatlidir. Ayni paytda mutaxassislardan boshqa kishilar rim raqamlarini 30 yoki 40 gacha ifodalay olishlari mumkin. Lug‘atning 2700-sahifasida esa rim raqamlarining 10001 gacha bo‘lgan shakli keltiriladi:

Arab	Rim	Arab	Rim
1	I	61	LXI
2	II	62	LXII
3	III	63	LXIII
4	IV	64	LXIV
5	V	65	LXV
6	VI	66	LXVI
7	VII	67	LXVII
8	VIII	68	LXVIII
9	IX	69	LXIX
10	X	70	LXX
11	XI	71	LXXI
12	XII	72	LXXII
13	XIII	73	LXXIII
14	XIV	74	LXXIV
15	XV	75	LXXV
16	XVI	76	LXXVI
17	XVII	77	LXXVII

18	XVIII	78	LXXVIII
19	XIX	79	LXXIX
20	XX	80	LXXX
21	XXI	81	LXXXI
22	XXII	82	LXXXII
23	XXIII	83	LXXXIII
24	XXIV	84	LXXXIV
25	XXV	85	LXXXV
26	XXVI	86	LXXXVI
27	XXVII	87	LXXXVII
28	XXVIII	88	LXXXVIII
29	XXIX	89	LXXXIX
30	XXX	90	XC
31	XXXI	91	XCI
32	XXXII	92	XCII
33	XXXIII	93	XCIII
34	XXXIV	94	XCIV
35	XXXV	95	XCV
36	XXXVI	96	XCVI
37	XXXVII	97	XCVII
38	XXXVIII	98	XCVIII
39	XXXIX	99	XCIX
40	XL	100	C
41	XLI	101	CI
42	XLII	200	CC
43	XLIII	300	CCC
44	XLIV	400	CD
45	XLV	500	D
46	XLVI	600	DC
47	XLVII	700	DCC
48	XLVIII	800	DCCC
49	XLIX	900	CM
50	L	1000	M
51	LI	1001	MI
52	LII	2000	MM
53	LIII	3000	MMM
54	LIV	4000	MMMM
55	LV	5000	MMMMM
56	LVI	6000	MMMMMM
57	LVII	7000	MMMMMMM
58	LVIII	8000	MMMMMMMM
59	LIX	9000	MMMMMMMMM
60	LX	10000	MMMMMMMMMM
		10001	MMMMMMMMMMMI

Turklar qadimdan turli davrlarda hijriy, rumiy kabi taqvimlardan foydalanib kelishgan. Ammo asosan o‘n ikki hayvon nomi bilan ataladigan taqvim turkiylar taqvimi bo‘lib, Mahmud Qoshg‘ariy “Devonu lug‘oti turk” asarida “bars”, “pars” so‘zining “turk taqvimidagi o‘n ikki yildan biri”ning nomi ekanligini aytib o‘tadi. Qoshg‘ariy o‘n ikki hayvon nomi bilan ataladigan

turk taqvimining xususiyatlari, qanday yuzaga kelganligi, bu taqvimning turklar hayotidagi o‘rni haqida batafsil to‘xtaladi.

Payg‘ambarimiz (s.a.v.)ning Makkadan Madinaga hijrat qilishlari bilan boshlangani qabul qilingan va O‘ning Yer atrofida o‘n ikki marta aylanishi asos qilib olingan taqvim tizimi hijriy taqvimdir. Turkiylar islom dinini qabul qilgach bu taqvimdan foydalana boshlaydi. Hozirgi kunda ham Eron, Pokiston, Afg‘oniston, Saudiya Arabistoni va boshqa bir qator arab o‘lkalari bu taqvimdan foydalanishadi va bu ham lug‘atga qo‘shimcha ma‘lumot sifatida beriladi(2704-bet):

Oy navbati	nomi	muddati
Birinchi oy	Muharram	30
Ikkinchi oy	Safar	29
Uchinchi oy	robiulavval	30
To‘rtinchi oy	robiulohir	29
Beshinchi oy	cumadulavval	30
Oltinchi oy	cumodulohir	29
Yettinchi oy	rajab	30
Sakkizinchi oy	shabon	29
To‘qqizinchi oy	ramazon	30
O‘ninchi oy	shavvol	29
O‘n birinchi oy	Zulqada	30
O‘n ikkinchi oy	zuhlajja	29 yoki 30

Lug‘atda hijriy taqvimda milodiy taqvimdagi kabi ortiqcha yillar mavjudligi, hijriy taqvimning 30 yillik vaqtida 11 kun xato berilishi, buni tuzatish uchun 30 yillik davrning 2, 5, 7, 10, 13, 15, 18, 21, 24, 26 va 29-yillari 355 kun, boshqa yillar esa 354 kun sifatida tartiblanganligi keltiriladi. Oy Yer atrofida 354,367 kunda o‘n ikki marta aylanishi bir qamariy yilni bildiradi. Yerning Quyosh atrofida 365,2422 kunda bir marotaba aylanishi esa milodiy yil hisoblanadi. Hijriy yil, milodiy yildan 10,8752 kun qisqaligi hamda hijriy taqvimni milodiy taqvimga hisoblash haqidagi ma‘lumotlarning berilishi lug‘atga murojaat qiluvchilar soni ortishiga sabab bo‘ladi(2709-bet):

Hijriy taqvimdan milodiy taqvimga o‘g‘irish

Hijriy=1380/ milodiy=1960

$1380 \div 33 = 41,8$ (42 ga yaqin)

$1380 - 42 = 1338$

$1338 + 622 = 1960$

Milodiy taqvimdan hijriy taqvimga o‘g‘irish

Milodiy=1932/ hijriy=1351

$1932 - 622 = 1310$

$1310 \div 33 = 39,6$ (40 ga yaqin)

$1310 + 41 = 1351$

Shuningdek lug‘atda o‘n ikki hayvon moni bilan ataluvchi turk taqvimi va milodiy taqvim, quyosh sistemasi bilan bog‘liq ma‘lumotlar hamda dunyo haqidagi qiziqarli ma‘lumotlar ham beriladi (2712-bet):

DÜNYA

Dünya ile İlgili Bilgiler

<i>Dünya'nın yaşı</i>	4.500.000.000 yıl
<i>Dünya'nın ağırlığı</i>	5.988.000.000.000.000.000 ton
<i>Dünya'nın hacmi</i>	1.083.320.000.000 km ³
<i>Dünya'nın yüz ölçümü</i>	510.100.000 km ²
<i>Dünya'nın Ekvator'da çapı</i>	12.756,776 km
<i>Dünya'nın kutuplar arası çapı</i>	12.713,824 km
<i>Ekvator çevresi</i>	40.076.594 m
<i>Kutuplar çevresi</i>	40.009.153 m
<i>Dünya'nın eksenini etrafında dönüşü</i>	23 saat, 56 dakika, 4 saniye, 09 salise
<i>Güneş etrafında dönüşü</i>	365 gün, 6 saat, 9 dakika, 9 saniye, 54 salise
<i>Güneş'e olan uzaklığı</i>	
- En yakın noktasında	147.000.000 km
- En uzak noktasında	157.000.000 km

KITA	YÜZ ÖLÇÜMÜ	ORTALAMA YÜKSEKLİĞİ	EN YÜKSEK YERİ
Bütün karalar	149.000.000 km ²	700 m	8.845 m (Everest)
Avrupa	10.000.000 km ²	330 m	4.807 m (Mont-Blanc)
Asya	44.000.000 km ²	1.010 m	8.845 m (Everest)
Afrika	30.000.000 km ²	660 m	5.895 m (Kilimanjaro)
Okyanusya	9.000.000 km ²	310 m	4.214 m (Mauna Kes, Havai)
Amerika	42.000.000 km ²	650 m	7.040 m (Aconcagua)
Antarktika	14.000.000 km ²	-	

OKYANUS	YÜZ ÖLÇÜMÜ	ORTALAMA DERİNLİĞİ	EN DERİN YERİ
Bütün denizler	365.000.000 km ²	3.795 m	10.863 m (Marianas Çukuru)
Atlas Okyanusu	105.250.000 km ²	3.330 m	8.526 m
Büyük Okyanus	180.000.000 km ²	4.028 m	10.863 m
Hint Okyanusu	75.000.000 km ²	3.900 m	6.200 m

Lug‘atda Birlashgan Millatlar Tashkilotiga a‘zo va boshqa jami 192 ta davlat nomi, bayroq rasmi, poytaxti, pul birligi, tili, geografik xaritada joylashuvi haqidagi ma‘lumotlarning ham berilishi juda katta mehnat samarasidir. Lug‘at so‘nggida Turkiya Respublikasiga oid ma‘lumotlar ham beriladi (2741-bet):

TÜRKİYE

Türkiye ile İlgili Bilgiler*

Yüz Ölçümü

Türkiye	814.578 km ²
Anadolu	790.200 km ²
Trakya	24.378 km ²

Kara Sınırlarının Uzunluğu

Suriye	928,4 km
Gürcistan	276,8 km
Ermenistan	324,9 km
Azerbaycan (Nahçıvan)	17,4 km
İran	560,6 km
Irak	385,4 km
Bulgaristan	274,2 km
Yunanistan	212,1 km
TOPLAM	2.979,8 km

Kıyıların Uzunluğu

Karadeniz kıyısı	1.896,4 km
Akdeniz kıyısı	1.742,3 km
Ege Denizi kıyısı	2.864,7 km
Marmara Denizi kıyısı	1.379,7 km
TOPLAM	7.883,1 km

Bazı Göllerinin Alanları

Van Gölü	3.713 km ²
Tuz Gölü	1.500 km ²
Beyşehir Gölü	656 km ²
Eğirdir Gölü	468 km ²
Akşehir Gölü	353 km ²
İznik Gölü	298 km ²
Burdur Gölü	200 km ²
Kuş Gölü	166 km ²
Acı Göl	153 km ²
Ulubat Gölü	134 km ²
Eber Gölü	126 km ²
Çıldır Gölü	115 km ²

* Bu bölümdeki "Yüz Ölçümü", "Kara Sınırlarının Uzunluğu" ve "Kıyıların Uzunluğu" bölümleri Harita Genel Komutanlığının 14/01/2011 tarih ve 0600-159108-11/Karto.Ş. sayılı yazısı esas alınarak düzenlenmiştir.

Irmaklarının Uzunluğu

Irmak	Ölçü Noktası	Uzunluk (km)
Aras	Bingöl Dağı - Ermenistan	548
	Tüm yatak	1.059
Asi	Türkiye güney sınırı - Akdeniz	97
	Tüm yatak	1.380
Büyük Menderes	Büyük Menderes	307
	Tüm yatak	584
Ceyhan	Nurhak Dağı - Akdeniz	590
Çekerek	Tokat Dağları - Yeşilırmak	331
Çoruh	Mescit Dağı - Karadeniz	466
	Mescit Dağı - Gürcistan sınırı	442
Dicle	Gölcük Gölü - Irak sınırı	532
	Tüm yatak	1.900
Delice	Hasan Dağı - Kızılırmak	426
Ergene	Saray - Meriç	281
Fırat	Amik Gölü - Asi Nehri	12
	Murat kaynağı - Suriye sınırı Tüm yatak	1263
	Dumlu Dağı - Suriye sınırı	971
	Tüm yatak	2.800
Gediz	Murat Dağı - Ege Denizi	401
Gerede	Boztepe Dağı - Filyos	260
Göksu	Kartal Dağı - Akdeniz	308
Kelkit	Sipikör Dağı - Yeşilırmak	373
Kızılırmak	Kızıl ve Dumanlı Dağları - Karadeniz	1.355
Meriç	Türkiye sınır boyu	211
	Tüm yatak	490
M.Kemalpaşa	Yirce Dağı - Apolyont Gölü - Simav Çayı	271
Murat	Aladağ - Fırat	722
Piri	Şakşak Dağı - Munzur Suyu	280
Porsuk	Murat Dağı - Sakarya	488
Sakarya	Sakaryabaşı Pınarı - Karadeniz	824
Seyhan	Dezmir Dağı - Akdeniz	560
Susurluk	Kalaycıkırı Tepesi - Marmara Denizi	321
Tohma	Kormaç ve Gölgeli Dağı - Fırat	255
Yeşilırmak	Köse Dağı - Karadeniz	519
Zamantı	Dezmir Dağı - Seyhan	308

Xalqaro va milliy tashkilotlar nomi, ularning qisqartmada yozilishi hamda foydalanilgan manbalar ro'yxati bilan lug'at nihoyalanaadi.

Umuman olganda, ushbu lug'at aynan bir soha mutaxassisleri uchungina emas, omma murojaat qilishi mumkin bo'lgan, nihoyatda keng ma'lumotlarni bera oluvchi, katta mehnat mahsulidir. Tabiiyki, bu qadar keng va ko'p ma'lumotlarni to'plash jamoa bilan qilinadigan va ulkan mas'uliyat, mehnat mahsulidir. Ammo, mana shunday lug'atlarning yaratilishi va bundan

andoza olib, boshqa tillarda ham shu kabi lug‘atlar yaratish bugungi kun uchun nihoyatda muhim,deb hisoblaymiz. Chunki, lug‘atlar avvalo, millat savodxonligi uchun muhimdir. Qolaversa, lug‘atga qo‘shimcha sifatida bu qa‘qar keng va batafsil ma‘lumotlarning berilishi uning ommaviyligini ta‘minlashi shubhasiz.

Iqtiboslar/Сноски/References/Kaynaklar:

1. Akalın L. Sami, Edebiyat Terimleri Sözlüğü. – İstanbul, 1984.
2. Akalın Şükrü Haluk, Binyıl Önce Binyıl Sonra Kaşgarlı Mahmud ve Divanü Lugatit-Türk, TDK Yayınları. – Ankara, 2008.
3. Akalın Şükrü Haluk... [ve başk.].-Türkçe Sözlük. 11.bsk. (tıpkıbasım) - Ankara: Türk Dil Kurumu, 2019.
4. Atalay Besim. Kaşgarlı Mahmud Divanü Lugat-it-Türk (çeviri), TDK Yayınları, – Ankara, 2006.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Turkish and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida o‘zbek, turk va ingliz tillarida annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, турецком и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-egitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Prof. J.Eltazarov

Musahhih va texnik muharrir:

R. Shokirov

ISSN 2992-9229

2023-yil 15-dekabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2023-yil 25-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı – 6,56.

Adadı 30 nusxa. Buyurtma № 612

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229